

VALE VOUK

In memoriam

Dne 27. studenoga 1962. preminuo je u Zagrebu poslije duge bolesti istaknuti botaničar i osnivač ovoga časopisa Vale Vouk. Njegovom smrću izgubila je naša botanika jednog od svojih najzaslužnijih predstavnika.

Vale Vouk rodio se 21. veljače 1886. u Gospiću kao sin apotekara Valentina Vouka. U svom rodnom mjestu pohađao je osnovnu školu i klasičnu gimnaziju te je položio s odličnim uspjehom ispit zrelosti. Daljnje školovanje nastavio je u Zagrebu gdje je, privučen interesom za studij biologije, dva semestra slušao na Filozofskom fakultetu predavanja naših poznatih prirodoslovaca Heinza, Gorjanovića, Kišpatića, Langhofera i drugih. Univerzitetски studij završio je na Filozofskom fakultetu u Beču gdje su tada djelovali eminentni predstavnici bečke botaničke škole J. Wiesner i R. Wettstein. Pod njihovim utjecajem opredijelio se Vouk za istraživački rad na području botanike. Još kao student g. 1908. izradio je prvi naučni rad o utjecaju aluminijskih soli na boju cvjetova hortenzije koji je objavljen u časopisu »Österreichische botanische Zeitschrift«. Iste je godine publicirana i njegova doktorska disertacija »Laubfarbe und Chloroplastenbildung bei immergrünen Holzgewächsen« te je na osnovi te rasprave promoviran za doktora filozofije.

Poslije završenih studija nastavlja Vouk naučni rad u Beču kao asistent prof. Wiesnera i njegova izvrsnog nasljednika prof. Molischa koji je također kao učenjak, pisac i eksperimentator izvršio na Vouka znatan utjecaj. U to vrijeme izrađuje Vouk zajedno s biokemičarom Grafeom nekoliko radova o metabolizmu inulina, radi u laboratoriju bakteriologa Zikesa, surađuje s prof. Linsbauerom u istraživanju fototropizma korijena te stiče pri tom mnoga iskustva u naučnom radu.

Rad u Biljnofiziološkom institutu u Beču prekid^o Vouk 1912. kad se vraća u Zagreb gdje se uskoro habilitira za privatnog docenta iz anatomije i fiziologije bilja. Poslije penzioniranja prof. A. Heinza počinje Vouk predavati opću botaniku i preuzima upravu Botaničkog zavoda. Već u prvim godinama nastavničkog rada na Sveučilištu razvija Vouk veliku aktivnost i stiče velik ugled, pa postaje 1915. godine izvanredni profesor, a 1918. godine, dakle u 32. godini života, redovni profesor botanike.

U tom svojstvu djeluje Vouk dugo vremena, sve do početka drugog svjetskog rata kad je penzioniran. Poslije završetka rata, 1945. godine, vratio se na svoju prijašnju dužnost i obavljao ju je bez prekida sve do navršene 70. godine života, kad je, prema sveučilišnim propisima, morao biti emeritiran. No, ni tada nije radini Vouk htio napustiti posve svoju nastavničku djelatnost na Sveučilištu; on je i dalje kao honorarni nastavnik predavao fiziologiju i ekologiju bilja sve do 1959. kad ga je teška bolest prisilila da se povuče.

AKADEMIK PROF. DR VALE VOUK (1886—1962)

Naročito je važno djelovanje Vouka kao sveučilišnog nastavnika. Već na početku rada na Sveučilištu pronašao je Vouk među studentima veći broj poletnih i požrtvovnih suradnika. Ti mladi naučni radnici znatno su povećali produktivnost botaničke katedre i podigli njen ugled na Sveučilištu. Mnogi tadašnji Voukovi suradnici djeluju danas kao stručnjaci iz botanike u svojstvu univerzitetskih profesora u Zagrebu i drugdje u zemlji.

Poslije završetka prvog svjetskog rata pristupa Vouk zajedno sa svojim mladim suradnicima opsežnim istraživanjima flore naše zemlje. Posebno se tada interesirao za morske alge, biljni svijet u termalnim vodama i više gljive. U tom radu pomažu mu njegovi najstariji suradnici Pevalek i Ercegović zatim Horvat, Horvatić i drugi. Direktna posljedica te aktivnosti bilo je pokretanje ovoga časopisa koji je počeo izlaziti 1925. pod nazivom »Acta botanica instituti botanici universitatis zagrebensis«.

Vouk se već od prvih dana rada na Sveučilištu trudio da modernizira i opremi svoj Institut koji se do 1921. nalazio u vrlo skućenim prostorijama u staroj sveučilišnoj zgradi. Te godine uspio je preseliti Institut u mnogo veće i prikladnije prostorije na Marulićevu trgu gdje se još i danas odvija nastava iz botanike. Kratko vrijeme poslije toga uspio je priskrbiti sredstva za izgradnju specijalnog fiziološkog laboratorija u posebnoj zgradi u Botaničkom vrtu. Taj moderni laboratorij znatno je proširio radne mogućnosti članova Botaničkog zavoda, a privukao je i pažnju drugih domaćih i stranih učenjaka te su u njemu radili prof. Lepškin iz Praga, prof. Metalnikov iz Pariza i drugi poznati botaničari. U Fiziološkom laboratoriju izvršio je prof. Vouk pored ostaloga i brojna istraživanja za suzbijanje kukuruznog moljca koje je financirala organizacija »International Corn Borer Investigations«. Tokom toga rada načinili su Metalnikov i Hergula vrlo uspješne pokuse za uništenje toga štetnika pomoću parasitske gljivice.

Veliku aktivnost razvio je Vouk i u Jugoslavenskoj akademiji znatnosti i umjetnosti koje je dopisni član postao g. 1920, a redovni član 1924. U Akademiji je Vouk dugo godina vršio dužnost gospodarskog tajnika, tajnika Odjela za prirodne nauke te redaktora mnogih edicija, kao npr. »Prirodoslovnih istraživanja«, »Rada«, »Bulletin scientifique« i dr. Kao član Akademije surađuje od 1921. sa članovima Srpske akademije nauka na osnivanju Oceanografskog instituta u Splitu. U zajedničkom odboru vrši Vouk funkciju sekretara. Zahvaljujući njegovim inicijativama izgrađen je konačno veliki Oceanografski institut u Splitu. Vouk je bio privremeno i direktor Oceanografskog instituta te osnivač i redaktor njegovih edicija »Acta adriatica« i »Godišnjaka«.

Poslije oslobođenja nastoji Vouk da se obnovi i osposobi za rad i Institut za biologiju mora u Rovinju koji je za vrijeme rata bio posve opustošen. U vezi s tim nastojanjima organizira izlaženje i preuzima redakciju časopisa »Thalassia Jugoslavica«. Napomenut ćemo da je na inicijativu Vouka Jugoslavenska akademija osnovala Biološki institut u Dubrovniku koji je preuzeo zadatak da istražuje kopnenu i morsku floru i faunu u tom dijelu naše zemlje. Isto je tako Vouk dao inicijativu da se organizira znameniti Arboretum u Trstenom kod Dubrovnika.

Veliku aktivnost razvio je Vouk i kao direktor Instituta za eksperimentalnu biologiju u Zagrebu koji je osnovala Jugoslavenska akademija sa zadatkom da razvija istraživački rad uz upotrebu najmodernijih na-

učnih metoda. Taj je Institut uspješno djelovao oko 10 godina, a zatim je spojen s drugim biološkim institutima Akademije u zajedničku ustanovu.

Kao dugogodišnji nastavnik botanike za farmaceute i kao sin apotekara, trudio se Vouk naročito mnogo za poboljšanje farmaceutske nastave na Sveučilištu te položaja i ugleda farmacije u Hrvatskoj. O ovim pitanjima publicirao je više članaka, a zbog zasluga na tom polju izabran je i za počasnog člana Federacije slavenskih apotekara.

Velike zasluge stekao je Vouk i zbog unapređivanja hortikulture i vrtlarstva u našoj zemlji. Na njegov poticaj i zalaganje osnovano je 1932. Hortikulturno društvo u Zagrebu kojemu je Vouk bio dugo godina predsjednik. Osim toga organizirao je i izdavanje prvog našeg hortikulturnog časopisa »Naš vrt«.

Pored toga Vouk se istakao i kao izvrstan popularizator nauke. Odmah poslije povratka iz Beča održao je niz vrlo zapaženih i izvanredno dobro posjećenih predavanja u Zagrebu i drugim gradovima Jugoslavije. Mnogim našim ljudima još su i danas u živu sjećanju njegova zanimljiva predavanja o svjetlećim bakterijama, insektivorama, vrućim vrelima i druga koja su redovito bila popraćena sa zanimljivim eksperimentima i dijapozitivima. Svoju aktivnost u ovom pravcu razvijao je Vouk naročito preko Pučkog sveučilišta, kojemu je neko vrijeme bio predsjednik, te Hrvatskog prirodoslovnog društva u kojemu je također više godina vršio dužnost predsjednika i potpredsjednika. U popularnom časopisu Hrvatskog prirodoslovnog društva »Priroda« i u sličnim edicijama objavio je Vouk velik broj članaka i prikaza.

Vouk je bio i vrlo dobar pedagog, pa je odgojio za vrijeme svoje duge nastavničke djelatnosti, koja je trajala oko 46 godina, nekoliko generacija naših stručnjaka koji danas unapređuju razna područja botanike. Osim na bivšem Filozofskom, današnjem Prirodoslovno-matematičkom fakultetu, predavao je botaniku još i na Farmaceutskom odsjeku kroz 25 godina i nekoliko godina na Poljoprivredno-šumarskom fakultetu. Izvjesno vrijeme bio je i nastavnik Tehničke mikroskopije na Tehničkom fakultetu te botaničkog dijela Opće biologije na Medicinskom fakultetu. Da bi studentima olakšao svladavanje nastavne građe, izdao je i tri priručnika: »Nauku o životu bilja«, »Elemente botanike« i »Fitologiju«.

Broj naučnih i stručnih publikacija profesora Vouka vrlo je velik i iznosi preko tri stotine. Od većih djela koje je izdao u posljednje vrijeme navest ćemo samo »Grundriss einer Balneobiologie der Thermen«, u kojemu je prikazao rezultate svojih dugogodišnjih istraživanja termalnih voda.

Brojnim radovima i svestranom aktivnošću postavio je profesor Vouk osnove naše botanike i osigurao time trajno sjećanje na svoje djelo.

IZBOR IZ POPISA RADOVA I ČLANAKA VALE VOUKA

OBJAVLJENIH OD 1937. DO 1961. GODINE

1. Naučne rasprave

1. Bilješke o jadranskom fukusu (*Fucus virsoides* /Don/ J. Ag.). — Notizen über den adriatischen Fucus. Godišnjak Oceanografskog instituta, sv. 1, 1—7 (1938).
2. O kardinalnim tačkama života. — Über die Kardinalpunkte des Lebens. a) Rad JAZU 263, 139—148 (1939); b) Bull. intern. Acad. Youg. Zagreb 32, 1—15 (1939).
3. Zur Physiologie der Thermalalge *Mastigocladus laminosus* Cohn. Anzeiger Akad. Wiss. Wien 17 (1939). Zajedno sa Z. Klas.
4. Josip Pančić u svijetlu današnje botaničke nauke. Pos. izd. Srpske kralj. akd. Beograd 128. Spomenice knj. 10, 47—58 (1939).
5. Prilozi poznavanju morfologije, biologije i horologije paprati *Adiantum capillus Veneris*. — Beiträge zur Morphologie, Ökologie und Chorologie von *Adiantum capillus Veneris*. a) Rad JAZU 267, 149—182 (1940); b) Bull. intern. Acad. Youg. Zagreb 33, (1940).
6. Thermal vegetation and ecological valences theory. *Hydrobiologia* 1, 90—95 (1948).
7. Über die telmatophytische Lebensweise der Charen und deren Bedeutung für ihre Lebensgeschichte. *Rivista di Biologia* 32, pp. 12 (1941).
8. Svijetla pjega na lotosovom listu. — A light spot on the leaf of *Nelumbium*. Acta bot. inst. bot. Zagreb 12—13, 195—206 (1949). Zajedno s M. Njegovan.
9. Botanik und Phytologie. *Phyton* 3, 135—141 (1951).
10. Slatkovodne rodoficeje Jugoslavije. Godišnjak Biološkog instituta u Sarajevu 5, 437—444 (1953).
11. Die biologischen Besonderheiten der heissen Quellen von Gastein. *Mitt. d. Forschungsinst. Gastein* 82, 3—15 (1953).
12. Biološke karakteristike termalnih voda NR Hrvatske. Godišnjak Balneološko-klimatološkog instituta Hrvatske 1, 19—31 (1954).
13. On the species of *Codium*: *Codium tomentosum* (Huds.) Stackh. and *Codium vermilara* (Oliv.) Delle Chiaje in the Adriatic. *Thalassia Jugoslavica* 1 (6—10), 29—30 (1957).
14. Die Thermalalgenvegetation von Bad Gastein. *Fundamenta balneobioclimatologica* 1, 212—226 (1958).
15. Unity of Biological Sciences. In *Studies in Plant Physiology*. Dedicated to the 85th Anniversary of the Birth of Bohumil Němec. Československá Akademie Věd. Praha, pp. 251—254. (1958).
16. Ein neues Einsenbakterium aus der Gattung *Gallionella* in den Thermalquellen von Bad Gastein. *Archiv f. Mikrobiologie* 36, 95—97 (1960).

2. Posebna djela

1. Grundriss zu einer Balneobiologie der Thermen. Verlag Birkhäuser, pp. 1—82. Basel (1950).
2. Opća botanika. I dio: Morfologija. Priručnik za predavanja botanike na Prirodoslovno-matematičkom fakultetu u Zagrebu. Školska knjiga, pp. 1—199. Zagreb (1951).

3. Stručni i popularni članci

1. Jan Purkinje. Prigodom sto i pedesete godišnjice rođenja. *Priroda* 27, 289—294 (1937).
2. O značenju stanja vode ili hidrature za biljni organizam. *Priroda* 27, 161—164 (1937).
3. Hans Molisch i vrtlarska nauka. In memoriam. *Naš vrt* 5, 1—6 (1938).
4. Značenje zaštite prirode. *Zaštita prirode* 1, 1—4 (1938).
5. *Gospina vlas*. *Priroda* 29, 297—302 (1939).
6. Auksini u šumarstvu. *Šumarski list* 77, 1—18 (1953).
7. Meravigliosi cimeli della natura dimenticati nelle terme di Abano. *Vita Euganea*, Abano Terme, No 11/12 (1956).
8. Akademik Živojin Đorđević. In memoriam. *Biol. glasnik* 11, A 1—2 (1958).
9. Biološka revolucija XIX stoljeća i Darwin. *Priroda* 46, 373—377 (1959).

*

Potpuni popis radova Vale Vouka objavit će Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u jednoj od svojih edicija. U ovom časopisu je godine 1936. (vol. 11) prilikom 50-godišnjice života V. Vouka izišao popis svih dotadašnjih njegovih publikacija.

DAVOR MILIČIĆ